

A. Gergely András

Ellenbeszéd és médiamanipuláció

(Bevásárlóséta a kortárs közléskultúra piacán)

Talán nincs is redundánsabb közhely, mint egy levél levelekről, egy könyv könyvekről, egy információ információkról. Ám „valami” mégiscsak hajtja-készíteti belülről az embert, hogy beszéljen ezek jelenlétéről. Elkerülni is nehéz: a szavak más szavakra rakódnak, s előbb be-, majd kikíváncoznak az emberből... Miért van ez? Miért kell, hogy szemlencsén megmaradt, vagy vágott papírlapokon kézbe vett értékekről fecsegjünk, meggondolt gondolatokat közvetítsünk, hírbe hozzunk szerzőket és műveket...? Ördög tudja..., talán mert jó érzés az a képzet, hogy a fölismerés élménye, amire magam fogékony vagyok-voltam, az esetleg másra is éppúgy hat, s mert a kíváncsiság – hogy ez tényleg így van-e – elhatalmasodik olykor... Meg az esély ajándékozása, hogy ha kézhez nem kapta, ha hírért sem vette, hozzájuthasson mégis valamihez, ami ily egyszerűen kínálja magát, s aminek „birtoklásával” egyformán gazdagabbak volnánk mindannyian...

Szerepek ezek, önteltek talán, kényszeresek is. Ruháink, játsszaink, színpadaink... A közlés új ruhája... – alatta (le)meztelenített én, az esetlen bóklászó, a könyvespolcok bús-képző lovagja... Feje búbja nyitott könyv, vállai és karjai ugyancsak fóliánsok, felsőtteste gúlába rakott olvasnivaló, s talán takarója, ágya, fejpárnája szintúgy. Mint Arcimboldo könyvembe (meg a gyümölcsarcú, a virágfazonú, s a többi), lénye és léte ebből a tárgyból áll. Ő maga a közlés, az átlényegült tudnivaló, nyitott lapjai abba is beleolvasni engednek, ami rejtett titka lehetne... Torzszülött, avagy torzított képze az információnak...?

Nem tettem most mást, mint összeolvastam címlapokat. Művek borítójáról képeket, címeket, alternatív üzeneteket. Egy szubkultúra nyilvánossága elé szánva, egy sajátlagos nyilvánosság szubkulturális tartalmaiból merítve. Négy könyv ez, lehetne több is, tengernyi mostanság a kötelező olvasmány, jó a szellemi szegényeknek, nem nyomasztja őket a közölhetnék. Engem azonban igen, s mégannyira, ha mind a négy közlések tömegéből formálódik...

Újak vagy majdnem teljesen frissek ezek, s elképzelem az örömet, ha könyv olvasójára, s olvasó könyvére akad... Ezek tehát akadós könyvek, magam is áldozatul lettem, így hát – menedékképp vagy a közléskényszer okán – ajánlom azoknak, akik olvasni, gondolni, látni, érteni szeretnek.

Metszetek. Alcím lehet vagy sorozatcím... – elmulasztottam kilesni a boltban. Az M-betű dekoltázsába egy egyes szám óvakodott pirossal, így tán az utóbbi... Szerkesztette Rados Virág. Az Új Mandátum adta közre, rögtön az első írás a pillanattal ezelőtt elhunyt Hidy Péter konferenciabevezetője. „A kultúra pénze, a pénz kultúrája” – ez volt szlogenje tíz találkozóznak, tudományos homálybogozásnak, melyek a gazdaság, a finanszírozás, a fölhasználóbarát programok és rendeltetészerű programosság nyújt és nyilait sorolják elő, intézményrendszeri metszetekben, a kultúra éltető támogatását és túlélési esélye-

it firtatva. „Ki és hogyan finanszírozza a kultúrát? A demokráciában sokféle válasz lehetséges. Évről évre megtartott beszélgetéseink arra alkalmasak, hogy türelemmel válogassunk és mérlegeljünk” – mondja Péter. „Természetes megoldás volt, hogy megkértünk hozzáértőket, segítsenek jól feltenni a kérdéseket, és persze, ha lehet, segítsenek jó válaszokat találni rájuk”...

A szociológus bevezetőjét színészek, filmrendezők, művészettörténészek, műkritikusok, újságíró, kertész, művelődéshistorikusok, közgazdász, belsőépítész, táncos előadása követi, s megint egy szociológusé, némelyek mellesleg (vagy alkalmi főállásban) politikusok is. A kötet cím: *A társadalom ruhája. Állami kultúrátámogatás Magyarországon 1993–2003*. A címlap Kassák-ihlette konstruktívizmusa, s a (talán mindannyiunkat egyenöltöztetben szimbolizáló) frakkos-pepita és felhúzható Bortnyik-figura többet is sugall, mint annyit, hogy sokféleképp látják a Kultúráközvetítők Egyesületének tagjai a kultúra lehetetlen lehetőségeit. Összegezhető élményként annyi kínálható a százoldalas kiadványról, hogy aligha lehetnének ily úriemberes-galléros-mandzsettás fazonok, ha közben magunk alatt görnyedve kellene tekernünk a mozgásban tartó lendítőkerék karját... A mozdulatművészet és a lehetetlen túlélés-kísérletek mégis valamiképp megszüpítik ezt a hajlékony görcsöt. A *Metszetek* első könyve szerepeinket is metszetté mervéti, a társadalom eközben lassan, de cselesen kivetkőzik a maga zsakettjéből, „lemegy fogyasztóba”, gyorsan akar alkalmazkodni, hatékonyan finanszíroztatni, otthonosan megtérítettetni mindent, amit csak befektetett vagy ajándékba kapott. Pusztulnak a mozik, lepattannak a kultúrházak, bádogkalyibába költözik a könyv, vagy meleg huzattal bélelt üvegpalatába, halomba dőlnek a könyvkiadók, romjaikon új haszonlesők raknak fészket... Eladó-e a kultúra? Eladható-e az, amit a kulturális ipar termel, amit a pályázatok ellenek, amit az előfinanszírozás elszegényítő rendszere lerabol? Túlél-e mindaz, aminek nemcsak feladata, de keletkezési folyamata sem nélkülözhetette a szellemi áldozatot, a megváltó szerepkényszereket, a könyvembert és a festménybalerinát, a filmfejű és képtestű Laokonfigurákat, meg a mindezeket elmerengő, beléjük kapaszkodva megértésre vágó, állami támogatást már fél évtizede nem is remélő alkotót és befogadót. A konferencia előadói az átvészelés, az életben maradás, a finanszírozási képtelenségek és a mindezek ellenére életképességet tanúsító ágazatok esélyeiről értekeztek... Néha számoszlopokkal, néha kottaképletekkel, álmokkal és intézményi közérzettel – mindenesetre nem könnyen érthetően: miért és kiért is teszük ezt. Giccsadó és tévéjárulékos, digitalizált időtlen idő és reprodukálható cseppfolyós jövő, Nemzeti Kulturális Alapprogramok és embermegújító divatirányzatok, művészeti presztízskorszakok és kulturális esélyegyenlőség... Belelapozás közben ezek a szóvirágok tolakodnak elő a kötet lapjairól. S mint aki már azt sem bánja, ha a dolog nem végződik balul, az ismeretlen főszereplő, a kultúrafogyasztó és kultúrafenntartó ember kerül itt belső piederasztárra, morális fölénybe, értékmentő szerepkörbe. Nemcsak Hidy Péter évtizedei, de sokak életútja tartósítja ezt az állapotot. S mert nem lehet földadni, s mert alternatív ellenképlet nincs, a kultúra talán maga is margóra, kiszolgáltatottságba, új kezdeményi státusba szorul, visszavonhatatlanul megérintve azt, aki érzékeny az ilyesmire.

De vajon érzékenyek vagyunk-e? S ha igen, vagyunk-e annyira is, hogy elartsuk a kultúrát, hogy még holnap is kitarson hatása, még máskor is legyen megjelenni mersze, még nyitva tarthassa ölelő kapuit azok előtt, akik bekíváncsiskodnak olykor... Merthogy a többség ettől tartózkodik, az már bizonyos. Nem kell ma a kultúra luxusa, még a pazarabb életmód részeként sem nagyon. Kell viszont – s annál gazdagabbul, minél kevesebb jut a kultúra javaiból – a megváltó kép, a lepányvázó film, a hír, s a magazinműsor...

„Kiindulópontom, hogy a közönség másként dolgoz fel egy fikcióra épülő filmet (bármely erőszakdúsított vagy szextómény is) – tudván, hogy fikcionalizált, nem valós –, mint egy híregységet, riportot, tudósítást vagy bármilyen, a valóságban zajló eseményt, főképp ha leegyszerűsített, szenzációfokuszált, infotainment-központú, torz és manipulatív. Ez utóbbinak célja, hogy a közönség olyan életvitelre legyen kondicionálható kulturálisan, amely a fogyasztói társadalomban érdekelt szféráknak profitot eredményez. A profit ebben az értelemben a tőkefajta közül nem csupán a pénz-, hanem a társadalmi tőke által kínált előnyök megszerzését is jelenti, elsősorban nem a tudástőke, hanem a pszichológiai befolyásolás különféle formái, illetve az információs előny (későbbiekben aszimmetriák) révén. A fogyasztónak pedig (a médiafogyasztó egyúttal árúk és szolgáltatások intenzív fogyasztójává is válik) fogalma sincs arról, hogy a média milyen mértékben határozza meg az életét – ezért tartom a legerőteljesebb hatásnak magát a manipulációt” – írja Bugovics Zoltán *A tor(zító)szülött. Médiakritikai megközelítés* című kötetében. Nem különíti el sebészi precizitással a hírt és a hozzá kapcsolódó rokon műfajokat, s nem akar arról meggyőzni, hogy kellő óvatossággal kitapogathatjuk a manipuláló hatást, vagy kivédhetjük, hogy beetessenek. Bugovics nem hisz a hírek pozitív vagy negatív töltetében, tájékoztatási hasznosságot elemez csupán, de a médiát mint „a nyilvánosság legmeghatározóbb forrását” tekinti át, s könyvét „tudományos alapon megírt figyelemfelhívó célzatú írásnak szánja”, melynek részleteiben „a média eddiginél szabadabb (titokfeltárási, hírszerzési) tevékenységét és erőteljesebb kritikai funkcióját hiányolja” a hatalommal szemben.

Nos hát, érzékenyek vagyunk-e „a média tudományosan megalapozott kritikai megközelítésére”, „az újságíró-társadalom passzív szerepjátékára”, s a kommunikáció egész folyamatát meghatározó érdekszférák irányító hatására? „A tudásalapú, információs társadalomban elvárható volna egy azonos érték- és normarendszerrel felruházott, kritikai média kialakulása. Megállapításaim, sajnos, ezzel ellentétes tendencia erősödését bizonyítják. A tabloizmus, amely a felületességfokuszált szemléletével a gazdasági-hatalmi érdekszférák igényeit kiszolgálva kulturális kondicionálást hajt végre, amely a közönséget – tudta nélkül – fogyasztásra, divatfokuszált viselkedésre ösztönzi, s ezt tekinti az emberi siker zálogának” ... – írja ugyanott, s a kötet első tizenöt-húsz oldalán még vagy háromszor visszatér oda, hogy rohanó, szakszerűtlen, pongyola a hírforgalmazó újságírói munka, érdekszférák nyomják el ördögi technológiával, manipulálva hírtermelőt és hírfogyasztót egyaránt, anélkül, hogy a közönség tudna, akarna, próbálna ennek ellenállni; befelé fordul a bűnbakká vált tájékoztató és a felületességet nagykanállal fogyasztó hozzáférő-szférra egyaránt, szellemi egység és katonai hierarchizáltság jellemzi a korlátozó konformitásban belemerevedett szereplőket. Mosóporevők és intelligens öblítőszervók világáról szól tehát a kötet... – fájdalom, de megítélesem szerint kevesebb szenzációképességgel, mint amennyit jogszabály-göngyölgetők vagy sávszélesség-vagdicsolók ugyanebbe a témaiba investált kevesebb energiával is meg tudnak haladni. A szerző bőszt tehetséggel és kitaró invenciózussággal igazolja alaptételeit, de a manipulációs csatornák rettentő száma, a mennyiségi dagály és a szellemi apály ellenében alig próbál többre törekedni, mint a kulturális kondicionálás kritikájára, a hírfogyasztási kultúra szorgalmazására, s jóféle morális intenciók átnyújtására. Ezek bár kétségtelenül részei a kommunikációs gépezet napi munkazájának, s hordozzák a „csatornaadaptátorok és továbbközlők (üzenet-transzformátorok)” mentális balesetvédelmi óvintézkedéseinek tónusában előadható szentenciákat is, de úgy fest, mintha a szerző egy tollforgató pálya felelősség-homlokzatáról próbálná levakarni a naiv alkalmazottak tudatlanság-lenyomatait. Érvelése logikájában egy hazai újságírószövetségi deklarációnak épp olyan szerepe van, mint az amerikai politikatudományi közéletkritikának, pszichológiaelméleti munkák éppúgy kezére esnek, mint

Jürgen Habermas nyilvánosságtörténeti főműve, és Pratkanis, Philippe Breton vagy Bourdieu ugyanolyan hivatkozási bázisa, mint saját sajtós tapasztalatból és kortárs újságírói ki-
beszélésekből szőtt érveinek építménye... Biztosan finnyás vagyok, s ha valaki többször is
megfogalmazza, hogy tudományos igényű munkát ír, akkor gyanakszom, miért van erre
szüksége...?! Mert hát elsősorban is épp az látszik, hogy nem napozni vagy kutyát sétál-
tatni készül, hanem érveit és kritikait nyilat egyenként kihegyezve rohamoz a manipulá-
ció szélmalmai ellen, s eszébe sem jutna az érzelmességtől soronként eltántorított olvasó-
nak, hogy másra gondoljon, mint igazságos és nemes küzdelemre... Épp ezért nem is igen
lenne szüksége a szerzőnek donkíhótei allűrökre, s annál is kevésbé, mert amikor olyan
fejezeteket-témaköröket tüntet ki, mint például kép és szöveg, média és tömeg, médiatu-
datos civil társadalom és ellenbeszédképes, felkészült sajtómunkások oktatási szükségle-
tei, akkor bizony az is kisugárzik szövegéből, hogy ezeknek nemcsak távolságtartó kriti-
kusa akar lenni, de aktív formálója, sőt tanítója is. Könyve esetében tehát nem kérdés,
hogy tudományos-e, erre a „kapaszkodóra” inkább azoknak lehet szüksége, akik ebből
mint tankönyvből fognak tanulni, s annak definíciójától, mi is a média/médiium, egészen
addig, hogy mit jelent a tényfeltáró oknyomozás vagy a túlzott protokollaritás a híryan-
gokban..., mindent majd eszerint fognak értelmezni.

Ami a kötetben számomra még különösen érdekes, az a médiaszaknyelvnek, társada-
lomtudományi argumentációnak és sajtókommunikátori újbeszél nyelvnek olyasfajta ke-
veréke, amely bővelkedik józan rábeszélésben, pancsol a jobbnál jobb forrásokban, ked-
vére citálgatja jelesebb nagyok sugalmait, örömet leli beszélt nyelvi fordulatokban és fog-
almi facsarmányokban egyaránt, oly figyelemkoncentrációt igénylő hangnemben, hogy
ha a témavilág esetleg kibírhatatlanul unalmasnak bizonyulna, az olvasásnak szentelt
energia mégis éberben tartaná a befogadót... Sosem láttam, mondjuk, tengerjog-elméleti
szakmunkát, amely ekkora olvasói befektetést igényelt volna, így roppant izgalmas kísér-
letnek vélem a mű szakképzésbeni használatát. A kötetcímlap (ugyancsak a szerző mű-
ve) talán már jó előre figyelmeztet: nemhogy torzított szülemény vagy torzító szülemény
a kérdéses kínálat itt, hanem a mediátor manipulációinak metodológiája, amely után az
ember szinte önkéntes örömmel kapar elő valami jó kis agymosó ponyvát, vagy leül a há-
lósobai médiadoboz elé, hogy boldog felszínességekkel fejbe kólints magát...

Az agymosó intellektuális technikák persze a médiuumelméletek és információkori lát-
leletek évezredében éppúgy lehetnek bestsellerek, mint a társadalomszerveződés közlés-
technológiai előképei. Theodore Roszak vagy Hajnal István korszakos munkái éppúgy,
mint James Carey vagy Manuel Castells kulturális közeledés- és közlésmódokat tagláló
elemzései meghatározzák a klasszikusok státusát, s olyan mintázatok mutatnak föl kö-
zülük, amilyenek Habermas vagy Daniel Bell, Bourdieu vagy McLuhan. A kommuniká-
ció technológiái és a körülöttük dúló viták, melyek hol „világfalu” szorgalmaznak,
szemben a központosodó hatalommal, és a tudásmegosztás igazságosabb-demokratiku-
sabb rendszerét remélve, hol meg attól sápadnak, hogy minden adattal kiszolgáltatottabb
lesz az ember – alapjában véve már régen eldöntötték azt a kérdést, milyen mélyre megy
vissza az emberi tudás és hogyan rétegződik a társadalmon belül. A technikai és a társa-
dalomelméleti tudástípusok laza összességének (vö. „információs rendszer”, „tudástár-
sadalom”) azonban nemcsak az emberi tudásra épül, hanem a komputerezáció fél évszázá-
dos technológiatörténetére is. A Budapesti Kommunikációs Főiskola kiadványaként meg-
jelent kötet, Kondor Zsuzsanna és Fábri György összeállítása *Az információs társadalom és
a kommunikációtechnológia elméletei és kulcsfogalmai* címen tálalja mindezen ismeretek fog-
lalatát.

Mint oly sok más esetben, amikor szorgalmas és kitűnő arányérzékű emberek válogatnak össze szöveggyűjteményt, itt is a „húzó nevek” dominálnak, ám köztük kevésbé ismert is akad, akinek pedig megfontolandó üzenetei vannak számunkra. Köztük Nicholas Negroponte a digitális létről, Joshua Meyrowitz az elektronikus kapcsolatok, hálózatok és tudások struktúrájáról, James W. Carey a kommunikáció kultúracentrikus megközelítéséről, a hazai szerzők pedig Hajnal István és Nyíri Kristóf, Hernád István és Keviczky László egy-egy tanulmánya jelzi a témakör horizontjának szélesedését és időbeli hőm-pölygését az 1933-as Hajnal-írástól az 1996–98-as háromkötetes nagy Castells-monográfiáig (*The Information Age – Economy, Society and Structure*). Már-már sajnálható is, hogy a szerkesztők a rövid tényrögzítésen túl – hogy ugyanis mit tartalmaz a kötet –, alig gazdagítanak észrevételeikkel, s azon túl, hogy tömérdék volna még a fontos írás, nem vallják meg, miért épp így építkezett a kötet anyaga. Tekintettel arra, hogy főiskolai tankönyvnek készült, s talán nem is kellene mindent összemaszatoló okfejtés a szaktudomány történetéről, mégis érdemes lett volna néhány eligazító szót fecsérelni arra is, hogy a rozszaki „számítógépek folklorjától” „a valóságot megteremtő, birtokló, fenntartó és módosító kommunikációig” miként vezet az út azok előtt, akik ehhez a technológia-transzferhez tudnak alkalmazkodni, s miként mások előtt, akik letapadtak az „információs társadalom” közhelynél, és reménytelen bennük korhű tartalommal megtölteni azt a tudás-űrt, amelyet épp a tudható dolgok tudása mélyített az agyacskájukba...

Panaszra persze semmi ok, a kötet így is legfőbb forrásmunkája lesz a Századvég Kiadótól kijött válogatásoknak és monográfiáknak, avagy éppenséggel annak a folyamatismerető és menedzsmentfelkészítő sorozatnak, amely a kommunikációk legkülönbébb irányait fogja össze egy pragmatikus szubkultúra érdekében. (A szubkultúra, ez igen érdekes, leggyakrabban úgy használatos, mint valamely nemcsak „alrendszer” jellegű tümenényt jellemző, hanem a társadalmi struktúrában is alulra került vagy marginalizált csoportozat éltető közege. Pedig a teljes kulturális komplexitás értelmében minden ágazati, specifikus, rész- és rétegekultúra egyaránt lehetne „al”-rendszer, akár a döntéshozó vagy döntéselőkészítő elité is...!) De már ennél jóval kutyultabb jelenségegyüttessel találkozunk az ismertető utolsó kötetében, a Havasréti József és K. Horváth Zsolt szerkesztette *Avantgárd: underground: alternatív* című opuszban...

A kötet cím-olvasata már magában véve is leleménytünemény, hisz mindegyik fogalmi kör önálló is, meg épül is a másokra és harmadikra. Az alcím ugyan föloldja mindezt, de bonyolítja is: Popzene, művészet és szubkulturális nyilvánosság Magyarországon. Mindez egy konferencia témaköre volt 2003 novemberében Pécsen, mégpedig a kötet-címnél szofisztikáltabb körülírásként: „Underground művészet és nyilvánosság – az értelmiség és a punk/rock zene kapcsolata a hetvenes-nyolcvanas évek Magyarországon”. Egyszóval földalatti lapkiadás, plakátok, zenekarok, hangulatok, közlésmódok, nézőpukasztás és hallgatóbosszantás, rockopera, brancsok és közösségi médiumok, filmek és titkos történetek, koppányok és laborcok, anekdoták, újművészeti ellenbeszéd, new wave líra, Spionok és Nagy Testvérek, URH-k és Trabantok, meg aztán mindennek közönségvisszhangja, csápoló lányok és kőkemény vézna fiúcskák, a Balaton és a Velencei Melen-ce, a Laibach-mozgalom és az eltűnés poétikája... Tűntek, ahogy azok az évek, s most föl-tűnnek ismét, plakátarcok, emlékanyagok, magánfotók, kazettagyűjtemények, amatőr-filmek... – a hazai mongolok titkos története. Ahogy a kötet címlapja is vizionálja őket: az Európa Kiadó zenekar 1981-es koncertplakátja, *A pusztulás piszkozatai*. Velük, ezzel a nemzedékkel megesett ami elesett, rendszerváltó másság és másigényű rendszerváltás, az undergroundból feljöttek a Vörösmarty téri Zenepalotába, bakelitlemeze és utóbb

CD-re kopírozva, megszelídített rock, babos kendő nélkül, sztárvendégekkel és sztárgázszival... Mi van itt, mi volt itt? – firtatják a szólók, kell-e legyen, lehet-e és van-e alkotáselmélete a földalatti avantgárdnak, s ha van, mitől marad mégis az alapútban...?

Szózene a zenéről, art-punk és hangköltészet, sztár csináló nemzeti projekt, nyelvi fordulat, textusban és dialógusban létező hagyomány, „Átkelés az üvegen”... – másként beszélés, kibeszélés, átbeszélés, kölcsönhangzás, művészet- és művelődéstörténeti korszak emblémái, rítusai, teljességgel-másság... – magát alternatívnak nevezve, vagy szubkultúrának, vagy undergroundnak, vagy ellenkultúrának. Ha lehet ezt kötetbe foglalni, íme, itt, ez az. Sebzett beszéd és hangos dal, tépett gitárhúr és rosszízű, veszélyes utalások bizonyos elvtársiasságokra, a légerek-frontok-diktatúrák generációjának „pásszéljellegére”, a Falon inneni mi-tudat csakazértis-máshogy-szólok hevületével... S amikor minderről épp azok (persze csak részben mindazok) beszélnek, akik „akkor” sehonnai nagyok voltak, együtt laktak, levegőből éltek, rendőrlépteket álmodtak, elvétett cselekvések pillanataiból építették föl imázsukat, korszakukat, egész létüket... – amikor minderről épp azok szólnak: egycsapásra megöszül a föld, ősz-kopasz bácsikákká pocakosodnak a tanúk, értelmiségi érintésekből és ellengondolatból formált másként beszélést üzennek egymásnak még ma is (akik élnek, mert hát elmentek páran az önpusztítókból). „Neuroticből az Ámenbe váltó, az ördögi ellenkultúrából az anyagi szubkultúrába átmenő kulturális hérosz” fenntarthatatlan szubkulturális struktúrába vonulva, „mintha pontosan megértette volna, hogy az avantgárd immáron, az MSZMP uralma után csak a tömegkultúra áldozata vagy partnere lehet” – írja a folyamat (és egyes létek-lelkek) értelmezéseként György Péter –, „a túlélők pedig elkezdtek túlélőkként viselkedni, munkásságuk vagy múzeumizálódott, vagy jelentős pályamódosítást hajtottak végre”.

A túlélés ára tehát a felejtés. E kötet a túlélők esélyét kínálja, a felejtés ellen beszél. Valami készlet-hajtja, hogy beszéljen, kikívánczik a felejtés lehetetlenségéből... – elvégre, ha alternatív, gondolkodhat akár másképpen is... Bence Szabolcs, Klaniczay Gábor, Szombathy Bálint, Vályi Gábor, Bényi Csilla, Havasréti József előadásai (nem kerülhet persze mindenki a recenzens tollára) nemcsak az egykori avantgárd törekvések, akaródzások, mondatok és sugalmak eseményével, hanem ezek utóhatásával, a társművészetekre (film, színház, happening, kísérleti zene, mail-art stb.) gyakorolt hatásával és utóéletével próbál megbékülni. Ellenbeszélőhöz és alternatívhoz nehezen illik az akadémikus stílus, a nyakkendő, a piperecipő... Most mégis, aki csak beszélni akar, vagy egy hangjelet, képüzenetet küldeni, itt most már nemcsak mint elégedetlen szólal meg a rendszeren belüli diskurzus utalásával, hanem feszeng, legyint, múlt időbe mered és jelenbe fogalmaz, kulturálisnak árnyalja a politikai konfliktust, vagy épp ellenkezőleg, üzenetének környezete tételezi, hogy üzenhet nyíltan, talán még így sem figyelnek oda rá...

A kötet benne rejlik „poénja”, hogy akármennyire is máshonnan és másként való az alternativitás, a konvencionális emberlét felé társadalmiasodva mégsem tudja elkerülni, hogy körötte a világ akademizálódását konstatálja, vagy a másként-lét és mársa-születés programját kiteljesítve, piacosíthatóságát is érzékelve épp a konvencionális könyvformátumba merevedjen... Talán, ha maga is dal volna, hatna szélesebb körben...

S ez nem minden tanulság nélkül való. Ha ugyanis mindezt csak elmotyogták volna valahol egy sörös-zajos pinceklub sarkában, esetleg a pécsi Dantéban, vagy egy selyemkanapéval ékesített újpolgári társalgószalonban, esetleg egy varrógépen a boncasztalon, akkor lemaradtunk volna épp a lényegről...

Tan(ulmányozni való)könyveket olvastam meg itt az olvasónak. Remélem, torzszülötten kommunikáltam el, alternatívnul fogalmaztam meg, s ezzel megcibáltam kissé a társadalom új ruháját... Vagy ha mégse, akkor a kötetek megmarkolása mindenkinek szabad kommunikációtechnológiai gyakorlatot és szubkulturális nyilvánosságot biztosíthat.

A kiadványok adatai

Bugovics Zoltán: *A torz(ító)szülött. Médiakritikai megközelítés.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2004., 234 oldal

Rados Virág szerk.: *A társadalom ruhája. Állami kultúrátámogatás Magyarországon 1993–2003.* Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2003., 94 oldal

Kondor Zsuzsanna – Fábri György szerk.: *Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméletei és kulcsfogalmai.* Budapesti Kommunikációs Főiskola tankönyvei/6. Századvég Kiadó, Budapest, 2003., 271 oldal

Havasréti József – K. Horváth Zsolt szerk.: *Avantgárd: underground: alternatív. Popzene, művészet és szubkulturális nyilvánosság Magyarországon.* Kijarat Kiadó – Artpool Művészeti Kutató Központ – PTE BTK Kommunikációs Tanszék, Pécs–Budapest, 2003., 239 oldal.

Folyóiratunk megjelentetését a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.